

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України

Про кредитні спілки

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

З 1 липня 2020 року Національний банк України відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» № 79-IX від 12.09.2019 став регулятором окремих ринків небанківських фінансових послуг. Слід зазначити, що чинна система державного регулювання діяльності небанківських фінансових установ та інших суб'єктів нагляду на ринках небанківських фінансових послуг має недостатньо збалансований та системний характер.

Чинний Закон України "Про кредитні спілки" був прийнятий близько 20 років, його положення не враховують останні тенденції розвитку світової фінансової інфраструктури, а закладені підходи до регулювання потребують осучаснення, уніфікації норм та створення однорідного регуляторного середовища.

Кредитні спілки відіграють важливу роль у доступності фінансових послуг для населення у віддалених та сільських місцевостях. Тому, важливим для оздоровлення та забезпечення ефективної роботи цього небанківського фінансового сектору є розробка нового законодавчого регулювання кредитних спілок України.

До розроблення нової редакції Закону України «Про кредитні спілки» було проведено багатоаспектний аналіз світових практик регулювання діяльності кредитних спілок та нагляду за ними, проаналізовано рекомендаційні матеріали міжнародних організацій та проектів міжнародної допомоги, а також враховано положення Модельного закону Всесвітньої ради кредитних спілок (WOCCU).

Запропонована законопроектом нова редакція Закону України «Про кредитні спілки» покликана, серед іншого, усунути накопичені за останні роки проблеми, а саме:

- обмежений перелік фінансових послуг, які можуть надавати кредитні спілки, що негативно відображається на їх конкурентоспроможності порівняно з банками;
- низький рівень обізнаності членів кредитних спілок про свої права та обов'язки, а також низька залученість до управління кредитними спілками;
- відсутність ефективних систем управління ліквідністю та інструментами підтримки їх платоспроможності, системи попереднього

реагування та усунення ризиків;

- обмеженість механізмів нагляду регулятором за кредитними спілками, що унеможлиблює ефективний контроль за платоспроможністю кредитних спілок та належний захист прав їх вкладників (членів), зокрема через відсутність можливості регулювати вимоги до кредитного ризику.

- відсутність регулювання способів та процедур виходу з ринку кредитних спілок, що не дає можливість захистити належним чином права членів кредитних спілок у разі неплатоспроможності кредитної спілки.

Крім того, нагальною є необхідність законодавчого усунення правових прогалин для забезпечення ефективного управління ризиками в кредитних спілках, удосконалення корпоративного управління, зокрема забезпечення високого рівня ділової репутації та професійних навичок їх керівництва, планування майбутнього ведення та шляхів розвитку бізнесу, правил надання фінансових послуг кредитними спілками, виходу їх з ринку, гарантування вкладів їх членів та забезпечення ефективної добросовісної конкуренції, кооперації та взаємодії на ринку кредитних спілок України.

Враховуючи окреслені проблеми, пропонується актуалізувати чинний Закон України “Про кредитні спілки” з метою забезпечення динамічного зростання, конкурентоспроможності ринку кредитних спілок в Україні та стабільності діяльності кредитних спілок, надійного збереження коштів їх членів.

2. Цілі та завдання прийняття законопроекту

Законопроект покликаний розширити можливості та перспективи розвитку кредитних спілок, актуалізувати вимоги регулювання та нагляду за ними з урахуванням міжнародних практик, що дозволить створити передумови для функціонування стабільного, ефективного, конкурентного та прозорого ринку кредитних спілок та підвищить захищеність прав членів кредитних спілок.

Законопроектом зокрема пропонується розширити можливості для кредитних спілок надавати нові види послуг, підвищити рівень доступності фінансових послуг для широкого загалу, вдосконалити вимоги до ліцензування і корпоративного управління в кредитних спілках, підвищити рівень капіталізації та стресостійкості кредитних спілок для зміцнення надійності сектору та довіри до нього споживачів, вдосконалити порядок проведення загальних зборів членів кредитних спілок, запровадити ризик-орієнтований підхід до нагляду за кредитними спілками, впровадити систему завчасного попередження ризиків для швидкого реагування на можливі проблеми в діяльності кредитної спілки, а також вдосконалити процедуру добровільного та примусового виходу кредитних спілок з ринку.

3. Основні положення законопроекту

Законопроектом пропонується якісне та концептуальне оновлення редакції чинного Закону України "Про кредитні спілки" з метою закріплення нових підходів до регулювання ринку кредитних спілок та діяльності кредитних спілок.

Так, положеннями нової редакції проекту Закону України «Про кредитні спілки» пропонується:

1) розширення переліку послуг, які кредитні спілки зможуть надавати своїм членам. Для кредитних спілок з'явиться можливість надавати такі фінансові послуги, як обмін валют та окремі види платіжних послуг;

2) розширення переліку інших видів діяльності, пов'язаних з основною діяльністю кредитної спілки за умови, що така діяльність пов'язана з основою діяльністю кредитної спілки з надання фінансових послуг або необхідна кредитній спілці для забезпечення більшої доступності фінансових послуг для її членів, зокрема, право надавати супровідні (в тому числі посередницькі) послуги, пов'язані з наданням фінансових послуг кредитною спілкою або іншим надавачем фінансових послуг;

3) приведення у відповідність до чинного законодавства, зокрема до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», процедури створення та державної реєстрації кредитної спілки;

4) удосконалення процедури ліцензування діяльності кредитної спілки за рахунок: об'єднання в єдину процедуру отримання ліцензії на здійснення діяльності кредитної спілки та реєстрації заявника як фінансової установи; видачі загальної ліцензії на здійснення діяльності кредитної спілки; впровадження процедури зміни обсягу чинної ліцензії (розширення/звуження переліку послуг) за заявою кредитної спілки;

5) удосконалення системи управління кредитної спілки:

- встановлюються загальні вимоги до системи управління кредитною спілкою;

- удосконалюються процедури скликання та проведення загальних зборів членів кредитної спілки, а саме: знижено поріг кворуму загальних зборів, розширено перелік способів повідомлення про проведення загальних зборів, передбачено різні способи проведення загальних зборів та голосування на них (дистанційні загальні збори, шляхом опитування, за участі делегатів, можливість раннього голосування тощо);

- запровадження процедур самооцінки / погодження керівників та осіб, що виконують ключові функції, що забезпечить перевірку їх відповідності вимогам щодо професійної придатності та ділової репутації;

- запровадження диференційованих підходів для кредитних спілок в контексті моделі побудови корпоративного управління та системи внутрішнього контролю, залежно від типу кредитної спілки;

- встановлення заборони керівникам кредитної спілки та особам, що здійснюють ключові функції у кредитній спілці, бути представниками інших членів кредитної спілки на загальних зборах членів кредитної спілки;

- запроваджено вимогу погодження Національним банком України кандидатів на посади керівників кредитної спілки (кандидатів на посади керівників об'єднаної кредитної спілки).

- встановлено право Національного банку України вимагати заміни будь-кого з керівників, головного ризик-менеджера та головного комплаєнс-менеджера, керівника підрозділу внутрішнього аудиту, якщо їх професійна придатність та/або ділова репутація не відповідають встановленим Національним банком України вимогам;

- передбачено право кредитних спілок передавати певні функції, окремі задачі та процеси в рамках таких функцій на аутсорсинг об'єднаної кредитної спілки;

6) удосконалення вимог до структури капіталу кредитної спілки:

- розширено джерела поповнення капіталу кредитної спілки (обов'язкові додаткові пайові внески членів кредитної спілки, які є безповоротними; субординований борг; фонд стабілізації та центр підтримки ліквідності кредитних спілок на рівні об'єднаної кредитної спілки)

- запроваджені вимоги достатності регулятивного капіталу 1-го рівня та загального регулятивного капіталу;

- підвищено вимоги до формування резервного капіталу;

7) вдосконалення організації державного нагляду за діяльністю кредитних спілок в частині встановлення/розширення повноважень Національного банку України щодо:

- встановлення пруденційних нормативів з урахуванням розміру кредитної спілки, складності, обсягів, видів, характеру здійснюваних кредитною спілкою операцій, організаційної структури та притаманних їй діяльності ризиків;

- здійснення контролю за правочинами кредитних спілок із пов'язаними з кредитною спілкою особами;

- права вимагати від кредитної спілки, її керівників вжиття заходів, спрямованих на усунення (виправлення) виявлених під час нагляду порушень та на приведення діяльності кредитної спілки у відповідність до вимог законодавства України, в тому числі щодо поліпшення фінансового стану кредитної спілки, підтримання на достатньому рівні капіталу та ліквідності для покриття усіх суттєвих ризиків її діяльності, підвищення якості корпоративного управління та системи внутрішнього контролю;

- встановлення для кредитної спілки підвищених значень економічних нормативів;

- застосування до кредитної спілки коригувальних заходів, заходів впливу та заходів раннього втручання, таких як: реалізація плану відновлення кредитної спілки, збільшення частоти подання фінансової та інших видів звітності, встановлення обмеження на розподіл прибутку та інші види розподілу капіталу, коригування або перегляд плану діяльності кредитної спілки, встановлення підвищених вимог до системи внутрішнього контролю кредитної спілки; тимчасова заборона залучати нові вклади від членів кредитної спілки, здійснювати кредитування членів кредитної спілки тощо;

- права запровадити тимчасову адміністрацію для організації та збереження активів, документів, інформаційних систем, систем обліку та реєстрації, баз даних кредитної спілки;

8) удосконалення процедури виходу кредитної спілки з ринку:

- платоспроможна кредитна спілці має право добровільно ліквідуватися або приєднатися до інших кредитних спілок;

- добровільна реорганізація (злиття, приєднання) або ліквідація кредитної спілки можлива виключно за умови надання Національним банком України відповідного дозволу згідно із затвердженим планом реорганізації або ліквідації кредитної спілки;

- процедура добровільного виходу кредитної спілки з ринку здійснюється згідно із затвердженим планом, у якому будуть чітко визначені строки, умови та дії органу управління спілкою в межах завершення виконання її поточних зобов'язань та припинення діяльності;

- примусова ліквідація кредитної спілки здійснюється шляхом анулювання Національним банком України ліцензії спілки в разі визнання її неплатоспроможною або з інших підстав та звернення до суду з метою ліквідації цієї спілки;

- 9) удосконалення регулювання об'єднаної кредитної спілки:
- уточнено правовий статус об'єднаної кредитної спілки;
 - передбачена можливість створення об'єднаною кредитною спілкою фонду стабілізації як окремого механізму підтримки платоспроможності своїх членів;
 - унормовані повноваження об'єднаної кредитної спілки щодо контролю за діяльністю кредитних спілок – членів об'єднаної кредитної спілки.

Крім цього, законопроектом пропонується внести зміни до низки законодавчих актів України, які кореспондують з пропонованими законопроектом положеннями.

4. Місце законопроекту в системі законодавства

У цій сфері правового регулювання суспільних відносин основними законодавчими актами є Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Кодекс України з процедур банкрутства, «Про кредитні спілки», «Про Національний банк України».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень законопроекту не потребує додаткових фінансових витрат з Державного бюджету України.

6. Обґрунтування очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків застосування закону після його прийняття

Прийняття законопроекту забезпечить запровадження якісно нової моделі регулювання діяльності кредитних спілок в Україні, що враховує положення директив ЄС, найкращі світові практики регулювання та нагляду на такому ринку, забезпечить більш глибоке проникнення кредитних спілок на фінансовий ринок, сприятиме їх більш ефективному функціонуванню, підвищенню стресостійкості ринку та захисту прав споживачів і кредиторів.

Народний депутат України

Д.О. Гетманцев
та інші народні депутати України

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ГЕТМАНЦЕВ ДАНИЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ
Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA10400000006743D0087F6A301
Дійсний до: 17.07.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 20д9/1-2021/54459 від 19.02.2021
397845 6